

# Financiële instrumenten die niet gewaardeerd zijn op basis van de waarde in het economisch verkeer

Prof. dr. Stijn Goeminne, Faculteit Economie & Bedrijfskunde, Universiteit Gent

De Commissie voor Boekhoudkundige Normen publiceerde eind november 2013 haar zestiende advies van dat jaar. Daarin staat de vermelding in de toelichting omtrent financiële instrumenten die niet gewaardeerd zijn op basis van de waarde in het economisch verkeer centraal.

## Vraagstelling

In de toelichting van de volledige modellen van de jaarrekening van respectievelijk Belgische ondernemingen, van de geconsolideerde jaarrekening van Belgische ondernemingen en van Belgische verenigingen zonder winstoogmerk en stichtingen is ruimte voorzien om bijkomende informatie te verstrekken in verband met de waardering van financiële instrumenten. Aan de Commissie werd de vraag gesteld hoe de toelichting omtrent financiële instrumenten die niet gewaardeerd zijn op basis van de waarde in het economisch verkeer dient te worden vervolledigd.

Hieronder wordt aangegeven wat in de toelichting dient te worden vermeld inzake financiële instrumenten, hoe “financiële instrumenten” worden omschreven, wat wordt bedoeld met “de waarde in het economisch verkeer” en tenslotte wat de aanbevelingen zijn van de Commissie.

## Vermelding in de toelichting

In de enkelvoudige en geconsolideerde jaarrekening dient, in geval van niet-gebruik van de waarderingsmethode op basis van de waarde in het economisch verkeer voor financiële instrumenten, voor iedere categorie afgeleide financiële instrumenten de waarde in het economisch verkeer te worden toegelicht indien deze waarde kan worden bepaald gebruik makend van de in artikel 97, C KB. W.Venn. voorgeschreven methoden.<sup>1</sup> Eveneens moet informatie verstrekt worden over de omvang en de aard van de instrumenten.

---

<sup>1</sup> Er wordt verwezen naar de artikelen 2 en 4 van het Koninklijk Besluit van 8 maart 2005 ter aanpassing van de artikelen 91 en 165 van het KB W.Venn.

## Omschrijving financiële instrumenten

De Commissie boog zich eerder reeds over financiële instrumenten in haar Advies 2010/12<sup>2</sup>. In dat advies licht de Commissie toe dat het Belgisch boekhoudrecht geen definitie bevat van “afgeleide financiële instrumenten”. Zelf omschrijft de Commissie dit begrip als “een financieel contract waarvan de waarde afhangt van de waarde van één of meer onderliggende activa of indexen”. Het betreft een brede waaier aan financiële instrumenten, gaande van termijnovereenkomsten (forwards en futures) tot opties en financiële wissels (swaps). In de beschrijving van het toepassingsgebied van Advies 2010/12 maakt de Commissie een onderscheid tussen contracten met en zonder optiekenmerk. Tot de laatste categorie behoren de termijnwisselcontracten, renteswaps (IRS) of valuta renteswaps (CIRS) en de forward rate agreements (FRA of rentefutures). In geval van opties heeft Advies 2010/12 betrekking op aan- of verkoopcontracten van deviezen, van rente (caps, floors en collars), van effecten (vastrentende of niet-vastrentende) effecten of op een renteswap (swaptions) en op bepaalde contracten die betrekking hebben op grondstoffen (commodities). De Commissie sluit de instrumenten uitgegeven of verworven ten voordele van het personeel van de vennootschap, alsook derivaten vervat in andere financiële instrumenten of commerciële verrichtingen waarvan de juridische kwalificatie primeert voor de bepaling van de boekhoudkundige regels die erop van toepassing zijn, uit.

## Waarde in het economisch verkeer

Voor de invulling van het begrip “waarde in het economisch verkeer” of *reële waarde* wordt verwezen naar artikel 97, C, KB W.Venn. dat aangeeft dat de onderneming rechtstreeks mag verwijzen naar de marktwaarde, ofwel naar een waarde berekend met behulp van modellen waarvan de voornaamste parameters zijn gebaseerd op marktgegevens. In het geval voor afgeleide financiële instrumenten geen betrouwbare marktgegevens beschikbaar zijn, mogen die worden gewaardeerd aan de hand van een algemeen aanvaarde waarderingstechniek.

## Aanbevelingen van de Commissie

De Commissie geeft in Advies 2013/16 antwoord op de vraag hoe de toelichting omtrent financiële instrumenten die niet gewaardeerd zijn op basis van de waarde in het economisch verkeer dient te worden vervolledigd. We lezen twee concrete aanbevelingen van de Commissie bij deze vraag.

Vooreerst adviseert de Commissie dat in het geval van afgeleide financiële instrumenten waar geen betrouwbare marktgegevens beschikbaar zijn die worden gewaardeerd aan de hand van een algemeen aanvaarde waarderingstechniek (zie vorige sectie), en waarbij die techniek

---

<sup>2</sup> CBN-advies 2010/12 – De toepassing van de algemene boekhoudprincipes op afgeleide financiële instrumenten, *Bulletin CBN*, 55, november 2010, 31-38.

bovendien gebaseerd is op niet rechtstreeks waarneembare veronderstellingen, deze veronderstellingen best opgenomen worden in de vrije toelichtingen van de jaarrekening voor zover deze veronderstellingen significant zouden zijn. Hoewel dit niet is opgenomen in de verplichte vermeldingen van de toelichting beveelt de Commissie dus aan deze in de vrije toelichtingen van de jaarrekening op te nemen.

Ten tweede adviseert de Commissie dat behoudens de specifieke toelichtingsvereisten van elk type afgeleid financieel instrument, in de toelichting een vergelijkend overzicht moet worden opgesteld waarin uitsluitend de waarde, de omvang en de aard van de instrumenten moet worden opgenomen. Dit overzicht dient eveneens te worden opgenomen onder de vrije toelichtingen van de jaarrekening. De Commissie maakt duidelijk dat haar bepalingen gelden voor afgeleide financiële instrumenten ongeacht of deze al dan niet een deel uitmaken van een gesloten positie.

Als gevolg van deze bijkomende toelichting zal de gebruiker van de jaarrekening een betere inzage krijgen in vooreerst de verschillende types van afgeleide financiële instrumenten en ten tweede waarvoor deze worden gehanteerd binnen de onderneming. De Commissie acht het tevens nuttig om per type van instrument ook het ingedekte risico narratief toe te lichten. De vergelijking tussen boekwaarde en marktwaarde zal voornamelijk voor de speculatieve afgeleide financiële instrumenten meer duidelijkheid bieden: speculatieve instrumenten die in een bepaald boekjaar worden opgenomen aan boekwaarde vertonen m.a.w. een latente meerwaarde; speculatieve instrumenten die worden opgenomen aan marktwaarde vertonen een minderwaarde die reeds ten laste werd gelegd van de periode.

De Commissie stelt volgend schema voor om deze informatie in de vrije toelichting op te nemen :

|                                |                               |                              |                         |                   |                    |
|--------------------------------|-------------------------------|------------------------------|-------------------------|-------------------|--------------------|
| <b>Boekjaar 31/12/20N1</b>     |                               |                              |                         |                   |                    |
| <b>Omschrijving instrument</b> | <b>Speculatief instrument</b> | <b>Indekkings-instrument</b> | <b>Ingedekte risico</b> | <b>Boekwaarde</b> | <b>Marktwaarde</b> |
| ...                            |                               |                              |                         |                   |                    |
| <b>Boekjaar 31/12/20N0</b>     |                               |                              |                         |                   |                    |
| <b>Omschrijving instrument</b> | <b>Speculatief instrument</b> | <b>Indekkings-instrument</b> | <b>Ingedekte risico</b> | <b>Boekwaarde</b> | <b>Marktwaarde</b> |
| ...                            |                               |                              |                         |                   |                    |